

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ІМЕНІ І. КРИП'ЯКЕВИЧА
НАН УКРАЇНИ**

Корсак Роман Володимирович

**УКРАЇНСЬКО-ЧЕСЬКІ ВІДНОСИНИ У
ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ:
ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ КОНТЕКСТ
СПІВПРАЦІ (2000-2012 рр.)**

07.00.02 – всесвітня історія

Львів – 2015

УДК 94 (477)* 94(437.1/2)

ББК 63.3(4Укр)63+63.3(4Чех)

К 69

Науковий консультант

Литвин Микола Романович – доктор історичних наук, професор, директор Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Рецензенти

Гудь Богдан Васильович – доктор історичних наук, професор, директор Інституту європейської інтеграції Львівського національного університету імені Івана Франка;

Кудряченко Андрій Іванович – доктор історичних наук, професор, директор Інституту всесвітньої історії НАН України;

Троян Сергій Станіславович – доктор історичних наук, професор кафедри зовнішньої політики і дипломатії Дипломатичної академії України при МЗС України.

*Вчений секретар спеціалізованої
вченої ради, кандидат історичних
наук, О. І. Муравський*

Рекомендовано до друку спеціалізованою вченою радою Д 35.222.01 Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та Інституту народознавства НАН України 27 січня 2015 року.

Корсак Р. В.

К 69 Українсько-чеські відносини у трансформаційних процесах Центрально-Східної Європи: торговельно-економічний контекст співпраці (2000 – 2012 рр.): монографія / Корсак Р. В. – Ужгород: Print Line Studio, 2016. – с.546

Монографічне дослідження представляє собою оригінал захищеної докторської дисертації на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук – спеціальність 07.00.02 – всесвітня історія. У ньому узагальнений розвиток українсько-чеських торговельно-економічних відносин в умовах розвитку трансформаційних процесів Центрально-Східної Європи на початку ХХІ ст.

УДК 94 (477)* 94(437.1/2)

ББК 63.3(4Укр)63+63.3(4Чех)

ISBN 978-966-2668-51-3

© Корсак Р. В., 2015

ЗМІСТ

Вступ.....	5
Розділ 1. Історіографія та джерела.....	12
1.1. Українсько-чеські відносини і торговельно-економічна співпраця у працях українських дослідників.....	12
1.2. Питання міждержавної співпраці України та Чехії у працях зарубіжних вчених.....	33
1.3. Джерела до вивчення українсько-чеських відносин та економічної співпраці.....	50
Розділ 2. Теоретико-методологічні засади вивчення українсько-чеських міждержавних відносин.....	69
Розділ 3. Вплив реформ в Україні на українсько-чеські зв'язки та торговельно-економічну співпрацю.....	81
3.1. Політичні перетворення в Україні.....	81
3.2. Економічний розвиток України.....	96
3.3. Зовнішня політика України та розвиток українсько-чеських відносин.....	121
Розділ 4. Трансформаційні процеси у Чеській Республіці та їх вплив на українсько-чеське співробітництво.....	144
4.1. Внутрішньополітична ситуація у ЧР.....	144
4.2. Економічні реформи у Чехії.....	171
4.3. Вплив зовнішньої політики Чеської Республіки на українсько-чеські відносини та торговельно-економічні зв'язки.....	204
Розділ 5. Політичне співробітництво України та Чеської Республіки, як передумова розвитку торговельно-економічної співпраці.....	229
5.1. Політичний діалог України та Чехії.....	229
5.2. Політичні взаємовідносини України і Чехії у світових та регіональних міжнародних організаціях.....	263

Розділ 6. Дипломатичні та правові засади розвитку торговельно-економічної співпраці України і Чехії	286
6.1. Українсько-чеський економічний діалог.....	286
6.2. Договірно-правова база торговельно-економічної співпраці України і Чехії	303
Розділ 7. Українсько-чеське торговельно-економічне співробітництво	312
7.1. Діяльність українсько-чеської міжурядової Комісії з торговельно-економічного співробітництва.....	312
7.2. Економічна співпраця України і Чехії.....	322
7.3. Проблемні питання двосторонньої економічної співпраці та їх вплив на міждержавне співробітництво України і Чеської Республіки.....	348
Висновки.....	3
61	
Список використаних джерел	365
Додатки.....	482
Науковий доробок автора за темою дисертації	496
Відгуки офіційних опонентів на докторську дисертацію.....	503
Офіційні відзиви на автореферат докторської дисертації.....	525
Висновок спеціалізованої вченої ради.....	540

РОЗДІЛ 6. ДИПЛОМАТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ І ЧЕХІЇ (2000-2012 рр.).

6.1. Українсько-чеський економічний діалог

На відміну від двосторонньої політичної співпраці, економічно-консультативний діалог між Україною та ЧР, починаючи з 1996 р., здійснювався на постійній основі. Відповідно з двосторонніми міждержавними угодами були утворені українсько-чеська Комісія з питань торговельно-економічного співробітництва (яка за цей період провела 14 засідань), Робоча група з питань лібералізації взаємної торгівлі (перше засідання відбулося у червні 2000 р. в м. Прага), Змішана українсько-чеська Комісія з питань міжнародного автомобільного транспорту. Окрім цього, двосторонніми угодами були передбачені щорічні експертні консультації про співробітництво у галузі атомної енергетики та атомної промисловості, державного регулювання та нагляду за безпекою при використанні ядерної енергії, сільського господарства, банківської справи, у сферах сертифікації, державної статистики, соціального забезпечення, тощо. Щорічно у Чехії перебувало понад 50 делегацій українських міністерств, відомств, регіонів та міст. Діяльність цих органів та експертних консультацій спрямовувалась Міністерством економіки України, Міністерством закордонних справ України, іншими галузевими міністерствами і відомствами України відповідно до їх компетенцій. Практичну ж координацію, ініціювання проведення необхідних заходів, оперативне узгодження позицій сторін здійснювали Посольство та Торговельно-економічна місія України у Чеській Республіці.

У червні 2000 р. у м. Прага відбулося перше засідання Робочої групи з питань взаємної торгівлі, створеної на виконання рішень, закріплених у Меморандумі про заходи, спрямовані на лібералізацію умов двосторонньої торгівлі між Чеською Республікою і Україною, який було підписано у 1997 р. між Міністерством зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України і

Міністерством промисловості і торгівлі Чеської Республіки, з цих питань. Сторони розглянули стан взаємної торгівлі та реалізацію окремих спільних проектів, а чеська сторона, захищаючи свій економічний ринок, висловила стурбованість зростанням імпорту окремих видів металургійної продукції з України до ЧР [86, с. 3-5; 142, с. 4-5]. З'ясувалось, що Україна у 2000 р. експортувала до ЧР 85840 тис. тонн різних марок прокату [158, с. 2-16]. Чехія ж у 2000 р. виробляла 543628 тис. тонн металургійної продукції. Український експорт цієї продукції складав лише 15,8 % вироблюваного у ЧР. Однак основний її чеський виробник – фірма „Вітковіце а. с. ” (м. Острава) проявила занепокоєння з приводу зростання українського експорту до ЧР і пригрозила українським виробникам антидемпінговими розслідуваннями [142, с. 8].

Занепокоєння чеських виробників було викликано тим, що українські виробники металургійної продукції – Алчевський металургійний комбінат, „Азовсталь”, „Запоріжсталь” та Донецький металургійний комбінат – не вели жодного діалогу з своїми чеськими колегами. У свою чергу українські виробники не могли отримати відповідної інформації, бо згідно чеського законодавства, якщо якусь продукцію виробляє менше трьох вітчизняних виробників, то вся інформація стосовно її об'ємів загалом та по окремих підприємствах залишається закритою. Це стосувалось і чеської металургійної галузі. Українська і чеська сторони взялися за вирішення цієї проблеми лише у 2001 р. [868, с. 5-7; 159, с. 1-4; 207, с. 1-2].

У 2001 р. в центрі уваги українських дипломатичних представників опинились питання перспектив розширення українсько-чеського економічного співробітництва. З цією метою було започатковано роботу по налагодженню прямих зв'язків між підприємницькими колами, господарсько-комерційними структурами та місцевими адміністраціями обох країн. Посольство України у ЧР, разом з чеською Торговою палатою по зв'язках з країнами СНД, провели конференцію з питань інвестиційних можливостей України. Вона стала імпульсом для розвитку співробітництва

між підприємцями ряду регіонів України і Чехії. Згодом це позначилось на загальних обсягах товарообігу між країнами та активізувало роботу на українському ринку таких чеських фірм: „Шкода ЯМ” (Ядерне машинобудування), „Олстом Пауер ” (реконструкція енергетичної галузі), „Псі-Холдінг” (будівництво), „Секакло” (переробна промисловість) та ін. [1133, с. 577-615; 1005, с. 113-142; 418, с. 3-7; 173, с.1-3; 174, с. 1-6].

З метою усунення протиріч і непорозумінь у взаємній торгівлі та недопущення вжиття захисних заходів до українських експортерів, представники української Торговельно-економічної місії при Посольстві України у ЧР протягом року проводили регулярні зустрічі та переговори з працівниками відділу антидемпінгу Міністерства промисловості і торгівлі ЧР. Лише протягом серпня-грудня 2001 р. відбулись три зустрічі з начальником цього відділу С. Лайтгебом [167, с. 6-9], ряд зустрічей із заступником начальника управління Л. Вотовою [166, с. 2-5] та з начальником відділення надзвичайних торговельно-політичних заходів В. Мендою [165, с. 2-4]. У ході зустрічей і переговорів було обґрунтовано позицію українських експортерів окремих товарів, обсяги яких значно зростали. Особливе занепокоєння чеської сторони викликали обсяги українського експорту металопродукції. Остаточне врегулювання проблеми з експортом української металопродукції, після численних консультацій і переговорів між дипломатичними представництвами України та чеськими урядовими відомствами, було перенесено на березень 2002 р. – на засідання українсько-чеської Робочої групи з питань взаємної торгівлі [868, с. 6-7].

Посольство та Торговельно-економічна місія України у ЧР надавали українським підприємцям допомогу по налагодженню контактів на міжвідомчому і міжрегіональному рівні та на рівні суб’єктів підприємницької діяльності. Так, українські дипломати, спільно з Торговельно-промисловою палатою Чеської Республіки по країнах СНД, організували і провели у м. Прага бізнес-форум „Інвестиційні можливості регіонів України” за участю делегацій обласних державних адміністрацій і бізнесових структур та

керівництва місцевих органів влади і підприємців м. Чеська Ліпа, регіонів Брно, Пардубіце, Мост та ін. Водночас здійснювався інтенсивний обмін делегаціями. У ході візитів близько 40 міжвідомчих, міжгалузевих і регіональних делегацій з України та 10 аналогічних чеських делегацій в Україну, вивчали і обговорювали співробітництво в енергетиці, військово-технічній сфері та сільському господарстві. У результаті проведеної роботи було узгоджено з чеською фірмою „Олстом пауер” (Alstom Power) проект реконструкції ТЕЦ-1 у м. Івано-Франківськ вартістю в 10 млн. дол. США, з них виробництво частини необхідного обладнання на суму 5 млн. дол. США передбачалося на Чернівецькому машинобудівному заводі. Було підписано контракт на участь цієї ж фірми в реконструкції ТЕЦ-6 м. Києва вартістю понад 3,5 млн. євро та ін. Крім того, вдалося залучити комерційні кредити на суму 14 млн. дол. США для закупівлі лінії по виробництву полістиролу на Горлівському АТ „Стирол” і ще 2 млн. дол. США для закупівлі нафтопереробного обладнання [868, с. 3].

Зниження загальних показників взаємної торгівлі протягом першого півріччя 2002 р. вимусило обидві сторони розпочати відповідні консультації і переговори. Протягом 28 жовтня – 1 листопада 2002 р. велись українсько-чеські дипломатичні переговори про взаємний доступ на ринки товарів і послуг у рамках переговорного процесу щодо вступу України до СОТ. Чеська і словацька сторони разом запропонували Україні обговорити рівень обмеження по 322 товарних позиціях, у тому числі 60 – на сільськогосподарську продукцію. Протягом 2000-2003 рр. відбулось 7 раундів таких переговорів. Це дозволило у березні 2003 р. підписати національний українсько-чеський Протокол з доступу на ринки товарів та послуг. Водночас у червні 2002 р. було проведено „круглий стіл” з приводу можливостей чеських компаній використовувати нафтогін „Одеса – Броди”, брати участь у реконструкції і будівництві нових газогонів, об’єктів газової, нафтової і нафтохімічної промисловості [240, с. 2-3]. Україна запропонувала чеським компаніям поставити енергоустаткування для Бурштинської ТЕС за

рахунок поставок електроенергії та звернулась з проханням врахувати її докази про безпідставність антидемпінгових розслідувань за скаргою чеської компанії АТ „Ловохеміе” щодо поставок українськими виробниками нітрату амонію [88, с. 10; 240, с. 3-5].

Незважаючи на те, що у Чехії почали відкриватися українські представництва, присутність на чеському ринку українських експортерів залишалася низькою. Так, у 2002 р. свої представництва мали тільки три українських виробники та п'ять були сумісними. Це вимагало від українського Посольства та Торговельно-економічного представництва диверсифікувати напрями залучення українських виробників до торгівлі з Чехією. Серед них – залучення українських підприємств до участі у виставках, що проводилися у Чеській Республіці. Торговельно-економічна місія протягом 2002 року пропонувала 62 українським суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності взяти участь у 12 найважливіших виставкових заходах, що проводилися в Брненському виставковому центрі. За рахунок Держбюджету пропонувалося взяти участь у 7 виставках, за власні кошти експонентів та на умовах комбінованого фінансування – у 9 виставках. Взагалі ж у виставкових заходах взяли участь 12 українських підприємств-експонентів, а також їх відвідали представники 65 підприємств та фірм України [6, с. 1-2]. Особливу увагу Посольство приділило участі українських підприємств у 44-й Міжнародній машинобудівній виставці, що проходила з 16 по 20 вересня 2002 р. у Брненському виставковому центрі. Інформацію про умови її проведення було надіслано на адресу галузевих міністерств і відомств України та 12 товаровиробників. У результаті вжитих заходів свої експозиції на виставці продемонстрували 5 українських підприємств і компаній, зокрема Новокраматорський машинобудівний завод, корпорації „Інтерпайп” та „Трубосталь”, Запорізький абразивний комбінат. Трьом українським підприємствам було надане сприяння у своєчасному здійсненні процедури щодо отримання виставкових площ. Окрім цього, участь у виставці взяли ВАТ „Укртранснафта”, Дрогобицький

машинобудівний завод, АТ „Укрнафта” та ін. Українськими підприємствами під час виставки було проведено 36 переговорів, які мали реальне продовження у 7 контрактах [39, с. 1-3].

Під час проведення 44-ї міжнародної машинобудівної виставки у м. Брно відбувся семінар „Актуальні питання співробітництва між Україною та Чехією в галузі машинобудування”. У семінарі взяли участь голова правління ВАТ „Укртранснафта” О. С. Тодійчук, представники українських підприємств, що експонувались на виставці, чеських фірм та фінансово-банківських установ, зокрема, Комерційного банку, Чехословацького торгового банку, Інтербанку, Експортної страхової компанії (EGAP) та інші – всього близько 50 осіб. Окрема частина семінару була присвячена презентації проекту нафтопроводу „Одеса – Броди”. Учасникам семінару було надано перелік 34 інвестиційних проектів у галузях промисловості України, а також довідково-аналітичні матеріали про економічний розвиток України та машинобудівну галузь. Дані матеріали були опубліковані у жовтні 2002 р. у журналі Торгово-промислової палати Чеської Республіки по країнах СНД [6, с. 2].

З метою недопущення запровадження чеською стороною обмежувальних заходів, щодо поставок окремих видів металопродукції на чеський ринок, Міністерство економіки України та Мінпромторгівлі Чеської Республіки розпочали з дипломатичними представництвами України консультації щодо підписання міжурядової угоди стосовно експорту до ЧР окремих видів металопродукції. Зокрема, 26-27 серпня 2002 р. у м. Прага відбулося 3-тє засідання українсько-чеської Робочої групи з питань взаємної торгівлі. Для української сторони було важливо узгодити позиції українських експортерів для переговорів з чеською стороною. Саме тому напередодні, 25 серпня 2002 р., у Торговельно-економічній місії у складі Посольства України у Чеській Республіці відбулась нарада української делегації, до складу якої входили працівники Мінекономіки України та представники 4 українських металургійних виробників. Учасниками наради було підписано Протокол,

яким передбачалось розглянути можливість укладення угоди, у якій би визначались обсяги експорту українського металу до Чехії на рівні не нижче існуючих у 2001 р. (120000 тис. тонн), з подальшим щорічним збільшенням квоти; відображались положення про незастосування у майбутньому антидемпінгових, спеціальних і компенсаційних заходів; передбачалась можливість перенесення обсягів квоти по товару, який не експортувався протягом першого півріччя квотного року, на інший товар у другому півріччі та невикористаних залишків квот на імпорт окремої товарної позиції на наступний рік [88, с. 22].

Узгоджені пропозиції української сторони були розглянуті на 3-му засіданні Робочої групи з питань взаємної торгівлі. Однак Робоча група через різне бачення сторін не змогла дійти згоди щодо кінцевих обсягів поставок окремих видів металопродукції. Консультації з даного питання продовжилися 30 вересня – 1 жовтня 2002 р. у м. Прага за участю експертів профільних міністерств двох країн по підготовці проекту міжурядової угоди щодо обмеження експорту окремих видів української металопродукції. Зазначена робота завершилась 18 грудня 2002 р. підписанням „Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Чеської Республіки про торгівлю деякими сталеливарними виробами”. Нею передбачалась квота на поставки української металопродукції до ЧР в обсязі 80 тис. тонн щорічно на період до 1 травня 2004 р. [88, с. 23-24].

Певний вплив на розвиток двосторонньої економічної співпраці мав візит Міністра закордонних справ України А. Зленка до Чеської Республіки 24 квітня 2003 р. Основними питаннями переговорів українського Міністра були: поглиблення торговельно-економічних відносин між Україною та ЧР; покращення умов торгівлі як на двосторонній, так і на багатосторонній основі; створення умов для подальшого збільшення товарообігу шляхом лібералізації торгівлі на багатосторонній основі та завершення переговорного процесу щодо вступу України до СОТ. На зустрічах з Міністром чеське державне керівництво постійно звертали увагу на „Ямбурзьку

заборгованість”. А. Зленко повідомив, що Президент та Уряд України приділяють увагу розв’язанню питання погашення заборгованостей за „Ямбурзькими ” угодами. Сплату боргу української сторони за „Ямбурзькими угодами” буде здійснювати НАК „Нафтогаз України” грошима, товарами, або їх комбінаціями. З цією метою НАК „Нафтогаз України” проведе необхідні переговори з Мінфіном Чеської Республіки і ДП „ТрансГаз”, і надасть чеській стороні пропозиції щодо механізму врегулювання заборгованості. Однак обмежені фінансові можливості України у черговий раз не дали можливості виконати дану обіцянку [257, с. 13-15; 225, с. 1-7].

Питання „Ямбурзької заборгованості” не було вирішено й під час зустрічі голів урядів „Вишеградської групи” 24-25 червня 2003 р. у Словаччині. Прем’єр-міністр України В. Янукович на переговорах з головою чеського Уряду В. Шпідлюю запевнив чеського колегу, що протягом кількох тижнів буде підписана угода, яка задовольнить обидві сторони. Але українською стороною так і не було здійснено реальних кроків щодо виконання даних В. Януковичем обіцянок [196, с. 1-4].

Протягом 2003 р. також було досягнуто домовленостей з чеською експортно-страховою компанією „ІГАП” (EGAP) про схему кредитування українського підприємства ДП „Укртрансгаз” комерційними банками ЧР у розмірі 7,5 млн. дол. США для закупівлі турбодетандерних установок для встановлення на газотранспортній мережі України. Співпраця з компанією „ІГАП” (EGAP) дозволила Україні вперше взяти участь у засіданні Празького клубу (зі штаб-квартирою у Парижі), який відбувся у травні 2003 р. в м. Мінськ. Функції голови названого клубу виконував генеральний директор „ІГАП” (EGAP) П. Парізек. Це було важливо для України, бо представництво компанії „ІГАП” (EGAP) в Організації економічного співробітництва і розвитку, яка приймає рішення про віднесення країн до певних груп кредитних ризиків, готувалось розглядати питання переведення України з сьомої до шостої групи кредитних ризиків [210, с. 7].

Після здійснення акту приєднання ЧР до ЄС робота по проведенню компенсаторних заходів від негативного впливу на український експорт посилилася. У другому півріччі 2004 р. було проведено близько 10 зустрічей та консультацій з керівниками підрозділів Мінпромторгівлі щодо їх підтримки позиції України на переговорах з ЄС стосовно спрощення торгового режиму, визнання України країною з ринковою економікою та створення зони вільної торгівлі, що надавало б українським експортерам відповідні преференції на ринках західних країн. Зокрема, у травні за дорученням Мінекономіки України було розроблено спільне Звернення української та чеської сторін до Європейської Комісії щодо збереження традиційних обсягів експорту з України до Чеської Республіки металургійної продукції (SA1, SA2, SA3, SB1, SB2, SB3) на рівні середньорічних показників за 2001-2003 рр., а саме 120 тис. тонн на рік, при визначенні кількісних обмежень на імпорт цієї продукції з України до 25 країн-членів Європейського Союзу. У контексті проведення роботи щодо надання Україні статусу країни з ринковою економікою, керівником Торговельно-економічної місії 22 липня 2004 р. проведено зустріч з заступником Міністра промисловості і торгівлі ЧР М. Тлапою, який був куратором зовнішньоекономічного блоку Міністерства, під час якої чеського представника було поінформовано про хід переговорного процесу у цьому напрямі і з'ясовано, що чеська сторона підтримує наміри України у питаннях отримання статусу країни з ринковою економікою [90, с. 31].

Після приєднання Чехії до Євросоюзу українсько-чеське торговельно-економічне співробітництво набирало характеру інвестиційно-виробничого співробітництва та промислової кооперації. Тому з 2005 р. політичний та економічний діалог між Україною та ЧР значно пожвавився. Зокрема, у лютому 2005 р. до Праги відбувся візит Голови Верховної Ради України В. Литвина, у рамках якого був проведений бізнес-форум, в якому взяло участь понад 150 чеських учасників. 2 червня 2005 р. відбувся візит делегації Мінекономіки України до міст Прага і Брно [91, с. 30-32]. Делегація

ознайомилася з діяльністю Південно-моравського інноваційного центру (зокрема, Технологічного інкубатора у його складі), Чеського технологічного парку (м. Брно), провела низку зустрічей у чеському агентстві підтримки інвестицій „ЧехІнвест”. Згадані заходи сприяли тому, що в Україні за зразком „ЧехІнвесту” було створено Агентство на підтримку іноземних інвестицій. Контакти у цьому напрямі поглиблювалися і у 2006 р. між новоствореним Агентством та чеським агентством „ЧехІнвест”. У рамках цих заходів було підписано Меморандум про співробітництво між згаданими українським та чеським агентствами [147, с. 10].

Під час проведення українсько-чеських консультацій на рівні заступника Міністра економіки України та заступника Міністра промисловості і торгівлі Чеської Республіки відбувся „День бізнесу України” (5 жовтня 2005 р. у м. Брно), в якому взяло участь близько 150 українських та чеських представників. В українсько-чеському економічному форумі з питань транспортного машинобудування (28 листопада 2005 р., м. Київ), взяло участь близько 70 українських і чеських учасників, у тому числі Перший заступник Міністра транспорту Чеської Республіки, заступник Міністра промислової політики України, ряд інших офіційних представників України і Чехії, а також керівники провідних підприємств транспортного машинобудування двох країн. У рамках заходу було розглянуто практичні питання, пов’язані із реалізацією спільних проектів у галузі спорудження та модернізації трамваїв, тролейбусів, автобусів та залізничних локомотивів [147, с. 11].

Питання економічного співробітництва та євроінтеграції були у центрі уваги під час переговорів та зустрічей, які відбулися у рамках візиту Ю. Єханурова до ЧР на початку 2006 р. [299, с. 233-234]. Зокрема, під час зустрічі Президент Чеської Республіки В. Клаус підтвердив, що подальшим кандидатом на членство в Євросоюзі має стати Україна, та висловив своє бачення останніх подій в українсько-російських відносинах [92, с. 2; 1090, с. 29-54; 1091, с. 68-88]. На переговорах Прем’єр-міністра України Ю.

Єханурова з Прем'єр-міністром Чеської Республіки Ї. Пароубеком було обговорено широкий комплекс питань співробітництва у торговельно-економічній, інвестиційній та енергетичній сферах. При цьому Ї. Пароубек неодноразово наголошував, що „Україна для Чехії є стратегічним партнером з політичної та економічної точок зору” [92, с. 2; 73, с. 1-5]. Українська сторона висловила готовність найближчим часом забезпечити ратифікацію міжурядової „Угоди про економічне, промислове та науково-технічне співробітництво” (підписана 16 квітня 2004 р. в м. Київ), що регулювала діяльність відповідної двосторонньої Комісії [148, с. 24]. З 2 до 4 травня 2006 року проходив Празький міжнародний економічний конгрес „Схід-Захід: інтеграція і розвиток”, який відвідала парламентська делегація України. Українські депутати виступили на пленарному та секційних засіданнях форуму, провели зустрічі та переговори з іншими учасниками заходу [148, с. 9].

У березні 2007 року відбувся візит до ЧР Першого віце-прем'єр-міністра, міністра фінансів України М. Азарова. В рамках візиту 27 березня в м. Прага М. Азаров виступив на традиційному щорічному Європейському банківському і фінансовому форумі, де заявив, що Україна відкриває принципово нову сторінку структурних реформ, які спираються на єдину політичну волю Уряду і коаліції більшості у парламенті, на прагматичний фаховий підхід у реформуванні, на економічне зростання, до якого країна повернулася з другої половини 2006 р. Він повідомив учасникам форуму, що реальне зростання валового внутрішнього продукту (ВВП) за 2006 р. по відношенню до 2005 р., становило 7,1 %, а за два місяці 2007 року ВВП зріс на 8,6 % [148, с. 3; 149, с. 2-3]. На зустрічі з Прем'єр-міністром ЧР М. Тополанеком Перший віце-прем'єр-міністр України підтвердив націленість України на те, щоб у відносинах між країнами не залишалось жодних проблемних питань, а в українського уряду немає жодної „різновекторності” щодо вступу до Європейського Союзу [149, с. 2-3; 93, с. 29-31; 912, с. 4-1].

Динаміка зростання економічної співпраці між Україною та Чехією на найвищому рівні спостерігалася і протягом 2008 року. Під час виступу на бізнес-форумі у м. Прага Міністр економіки України Б. Данилишин зауважив, що побудова сучасного ринку неможлива без налагодження співпраці з представниками бізнесу. З огляду на це, Україна розглядає Чехію як перспективного торговельно-економічного партнера. Зокрема, підтвердженням цьому стала ділова поїздка 27 березня 2008 р. на Миколаївщину чеської делегації на чолі з Надзвичайним та Повноважним Послом Чеської Республіки в Україні Я. Баштою. Метою візиту стало ознайомлення з економічним потенціалом Миколаївської області і обговорення практичних питань співробітництва у торговельно-економічній галузі. У пошуках потенційних партнерів до Миколаєва приїхали представники чеських компаній: „АСКОМ-Україна” (виробництво асфальтозаводів), „ЧКД-ЕЛЕКТРОМАШ” (енергоустаткування), „Хонівел Інтернешнл” (авіарозробки), „СІТЕЛ Україна” (телекомунікації), „ГОБАС ЦЗ” (виробництво труб із скловолокна), „ІНСАК Україна” (безтраншейні технології водоканалів), „Леко Інструменте Пльзень” (лабораторне устаткування). Під час візиту були також розглянуті питання, що стосувалися газового консорціуму, забезпечення поставок газу до Чеської Республіки, безпеки інфраструктури транспортування енергоносіїв [316, с. 1-2].

Практичний інтерес до конкретної співпраці знайшов своє продовження і під час офіційного візиту в Україну 16-17 вересня 2008 р. Прем'єр-міністра Чеської Республіки М. Тополанека, у ході якого відбувся українсько-чеський бізнес-форум (м. Донецьк). Основною метою форуму стало проведення ділових переговорів між українськими та чеськими підприємствами для встановлення довгострокових бізнес-контактів. До складу чеської делегації увійшли керівники і представники 17 підприємств хімічної промисловості, виробництва медичного, електротехнічного обладнання, когенераційних установок, банківської діяльності, дорожнього будівництва, логістики, сільського господарства, інвестиційної діяльності [314, с. 1-3].

Рівень співпраці зберігся і у 2009 році. Так, 2 січня та 7-8 травня в Празі перебувала делегація України на чолі з Міністром палива і енергетики Ю. Проданом, яка взяла участь в енергетичному саміті „Південний коридор – новий шовковий шлях” [403].

Незважаючи на світову фінансово-економічну кризу протягом 2010-2012 рр. відбувалась інтенсифікація економічної співпраці між Україною та Чеською Республікою. На початку березня 2010 р. Міністр закордонних справ України П. Порошенко у Будапешті взяв участь у зустрічі керівників зовнішньополітичних відомств „Вишеградської четвірки”, держав Балтії, країн-учасниць ініціативи ЄС „Східне партнерство”, Іспанії, Бельгії та за участю керівництва Європейської Комісії. Окрім зовнішньополітичних інтересів, на зустрічі з Віце-прем’єр-міністром, Міністром закордонних справ Чеської Республіки Я. Когоутом були розглянуті й економічні пріоритетні питання для України: перспективи двосторонньої співпраці з Чехією в торговельно-економічній та науково-технічній сферах, сприяння ЧР у реалізації інтеграційного курсу України до Європейського Союзу, а також започаткування спільної роботи над „дорожньою картою” безвізового режиму між Україною та ЄС [403].

26-28 квітня 2010 р. чеський сенатор А. Вондра брав участь у конференції „Україна – Європа”. Головна тема заходу – енергетична безпека та запобігання „газового” конфлікту між Україною та РФ. Важливість питання для України та Чехії була продиктована гірким досвідом попереднього року та можливими ще більш тяжкими наслідками, що могли призвести до: 1. Різкого підвищення ціни на газ для України; 2. Повної ліквідації поставок туркменського газу на Україну; 3. Монополізації „Газпромом” всіх поставок природного газу на територію країни і відповідно у ЄС. Зниження транзиту газу через територію України для ЧР могло відбутися на 75 %, як це було на початку 2009 р. [518; 519].

На фоні невирішеності Україною „Ямбурзької заборгованості” ці фактори могли суттєво гальмувати двосторонню економічну і політичну співпрацю з

Чеською Республікою. Після обрання президентом В. Януковича діяла угода між Україною і Росією, яка передбачала торгівлю газом без посередників, а компанія „Росукренерго” пішла з газового ринку України. За цих умов Чехія сподівалася на успішне вирішення енергетичних суперечностей українським Президентом та Урядом. У ході конференції розглядалося питання приєднання України до Європейського Енергетичного співтовариства. Як зазначив Уповноважений у питаннях енергетичної безпеки ЧР, повноправне членство України в Енергетичному співтоваристві сприятиме встановленню фінансової стабільності енергетичного сектору та поліпшенню інвестиційного клімату. Він підкреслив, що Європейська Комісія зацікавлена у модернізації ГТС України, оскільки цей проект має на меті зміцнити економічну та енергетичну незалежність України і забезпечити надійність газових поставок у Європу [303, с. 212-213; 353].

Подальший розвиток економічної співпраці між Україною та ЧР відбувся під час офіційного візиту в Україну 29-30 листопада 2010 р. Міністра закордонних справ Чеської Республіки К. Шварценберга. У центрі уваги перебували питання активізації двосторонньої торговельно-економічної співпраці. Глави зовнішньополітичних відомств України та Чехії висловили готовність вжити додаткових заходів з метою поживлення економічної взаємодії, збільшення торговельного обігу та було наголошено на важливості активної роботи українсько-чеської Міжурядової комісії з питань економічного, промислового і науково-технічного співробітництва [403].

Економічна співпраця розвивалася й протягом 2011 р. Під час зустрічі Прем'єр-міністра України М. Азарова з керівником уряду Чеської Республіки П. Нечасом (15. 02. 11 р., м. Братислава) було підтверджено необхідність укладення угоди про запровадження зони вільної торгівлі без виключень та обмежень між Україною та Європейським Союзом. Укладення угоди забезпечило б вихід української аграрної продукції на європейський ринок, у тому числі й на ринок ЧР [616, с. 5-6].

У червні 2011 р., під час робочого візиту, Перший заступник Міністра закордонних справ Чеської Республіки І. Шнайдер здійснив переговори із Першим заступником Міністра курортів і туризму АР Крим О. Лієвим та Заступником Міністра економічного розвитку та торгівлі АР Крим О. Кривенком. Після цих перемовин було урочисто відкрито створений за допомогою Чеської Республіки Туристично-інформаційний центр (ТІЦ), що давав право розраховувати на збільшення притоку туристів і створення нових робочих місць у Бахчисарайському районі. Під час зустрічі з заступником Міністра закордонних справ України П. Климкіним І. Шнайдер констатував, що товарообіг України з ЧР у 2011 р. досяг рекордних трьох мільярдів доларів. На його думку, це свідчило про те, що відносини в економічній сфері розвивалися нормально [604].

Наприкінці 2011 р. відбувся офіційний візит до Праги Прем'єр-міністра України М. Азарова. Разом з головою Уряду ЧР П. Нечасом вони підписали нову „Міжурядову угоду про науково-технологічне співробітництво”, яка набрала чинності 19 грудня 2011 р. За цією угодою Україна та Чехія будуть забезпечувати взаємодію у вирішенні конкретних завдань, спрямованих на створення ефективного організаційного механізму координації інтеграційних процесів у галузі науки і технологій; виробленні фінансово-економічних механізмів і системи взаємних розрахунків і платежів для підтримки спільних наукових досліджень та ін. [386; 350].

Підсумок двосторонньої економічної співпраці протягом 2011 р. зробив МЗС Чеської Республіки у „Звіті про чеську закордонну політику за 2011 р”. У ньому Україну віднесено до трійки ключових економічних партнерів ЧР, поряд з такими країнами, як Франція та Росія. У звіті зазначено, що Чехія та Україна подолали важкий період, що характеризувався взаємним висиланням дипломатів, яке мало місце після надання притулку Б. Данилишину. Поступом у позитивному повороті у політичних та економічних відносинах можна вважати офіційний візит прем'єр-міністра Азарова до Чеської Республіки у грудні 2011 року [291, с. 24-25].

Високий рівень економічної співпраці підтримувався і у 2012 р. 3-4 лютого у м. Київ за участю співробітників Секретаріату Асоціації міжнародних автомобільних перевезень України відбулось засідання українсько-чеської Змішаної комісії з питань міжнародних автомобільних перевезень. Було обговорено низку проблемних питань, які існують при виконанні перевезень пасажирів та вантажів, між обома країнами. Після тривалих дискусій Україні вдалося збільшити базову квоту універсальних дозволів для українських перевізників на 1500 шт. [412].

Економічну співпрацю було продовжено 14 березня під час робочого візиту до ЧР Віце-прем'єр-міністра України – Міністра інфраструктури України Б. Колеснікова. Метою візиту було обговорення актуальних питань економічного співробітництва у галузі транспорту. На залізничному випробувальному полігоні поблизу чеського м. Колін члени української делегації взяли участь у церемонії передачі електропотяга серії „EJ-675”, для українських залізниць, а також у презентації інших новинок залізничного транспорту, які виготовляв концерн „Шкода транспортешн” (Škoda transportation). Також, 14 березня у приміщенні Палати депутатів парламенту Чеської Республіки відбулись двосторонні зустрічі Міністра з Міністром транспорту ЧР П. Добешом та Міністром промисловості і торгівлі ЧР М. Кубою [386].

Питання економічної співпраці розглядалися 12 вересня 2012 р. під час візиту до України Першого заступника Міністра закордонних справ Ї. Шнайдера. Були проведені перемовини з Першим віце-прем'єром України В. Хорошковським, із заступником Міністра закордонних справ В. Майком та заступником голови Комітету у закордонних справах Верховної Ради України Л. Кожарою. Основною темою переговорів був розвиток економічних відносин. Мова йшла про організацію діалогу з підприємцями України у вигляді зустрічей для представників бізнесу різних країн [275, с. 1-4].

Характеризуючи торговельно-економічне співробітництво між Україною та Чехією у 2000-2012 рр., можна стверджувати, що воно динамічно розвивалося. У цей період сторони активно розвивали торговельні відносини

та знаходили порозуміння у здійсненні необхідних заходів для усунення бар'єрів у взаємній торгівлі, а також намагалися мінімізувати негативні наслідки у двосторонніх відносинах від зміни торговельного режиму у зв'язку з приєднанням Чехії до Євросоюзу. Поглибленню економічної співпраці між Україною та Чехією сприяв економічний і політичний діалог на найвищому рівні. Однак у 2000-2003 рр. він був дещо менш активним ніж у наступні роки. За цей період відбувся лише один візит на рівні Міністра закордонних справ України – у 2003 р. А. Зленка до Чехії. У липні 2001 р. та листопаді 2003 р. відбулися візити парламентських делегацій України до Чехії, а у червні 2000 р. – делегації Палати депутатів Чеської Республіки до України. У той же час не відбулися у Чехію заплановані на 2002 р. (та перенесений на 2003 р.) візит Голови Верховної Ради України, в Україну візити (січень 2002 р.) Прем'єр-міністра М. Земана та у 2003 р. – Прем'єр-міністра В. Шпідли, які з самого початку ставились у залежність від „Ямбурзького питання”. Проблематика двосторонніх українсько-чеських відносин на найвищому рівні у цей період обговорювалася лише під час контактів керівників двох держав на багатосторонніх міжнародних зустрічах. Зокрема, під час зустрічі Президента України Л. Кучми та новообраного Президента Чехії В. Клауса у м. Зальцбург (2003р.), Прем'єр-міністра України та Прем'єр-міністра Чехії під час засідання „Вишеградської четвірки”. у м. Тале (червень 2003 р.) та саміту ЦЄІ у Варшаві (листопаді 2003 р.). Недостатність діалогу на найвищому рівні дещо компенсувалася експертними контактами на міжвідомчому рівні. Щорічно у Чехії перебувало понад 50 делегацій українських міністерств, відомств, регіонів та міст. У наступний період, починаючи з 2005 р., діалог на найвищому рівні більш активізувався. З візитами у Чехії перебували двічі Президент України, один раз Голова Верховної Ради України, двічі Прем'єр-міністр України, п'ять разів Міністр закордонних справ України, близько десяти – міністри, у тому числі економічного блоку. У свою чергу, Україну відвідали Президент ЧР, Голова Палати депутатів Парламенту ЧР, тричі – Прем'єр-міністр Чехії, двічі

– Міністр закордонних справ Чехії. Однак з політичних мотивів у 2012 р. був відмінений до України візит Президента Чехії В. Клауса.

До сприятливих факторів у двосторонньому економічному співробітництві належить те, що уряд ЧР послідовно втілював у життя положення своєї програми у сфері міжнародних відносин, у тому числі стосовно поглиблення всебічних контактів з Україною.

6.2. Договірно-правова база торговельно-економічної співпраці України і Чехії

Протягом 2000-2012 рр. продовжувала розширюватись договірно-правова база двосторонніх українсько-чеських відносин, яка нараховувала понад 70 міждержавних, міжурядових та міжвідомчих договорів, угод та протоколів. Особливість українсько-чеського торговельно-економічного співробітництва 2001-2003 рр. була пов'язана з тим, що у зв'язку з наближенням терміну вступу до Євросоюзу Чехія мала узгодити договірно-правову базу відносин з Україною із загальноєвропейськими стандартами. У зв'язку з цим у травні 2003 р. було підготовлено до підписання тексти двосторонніх угод про співробітництво в торговельно-економічній сфері та проведено консультації з чеською стороною щодо механізму реалізації двосторонніх договорів економічного характеру. Щоб не втратити позицій у співробітництві з Чехією, Україна у 2003 р. домовилась про подальші політичні консультації у 2004 р., про офіційні візити Президента і голови Уряду Чехії до України, про візит Голови Верховної Ради України В. Литвина і Міністра оборони України Є. Марчука до Чехії. У ході цих візитів планувалось відкоригувати українсько-чеські відносини на 2004 р. [89, 13-14].

Як зазначалося, з наближенням вступу Чеської Республіки до ЄС розпочався перегляд діючих угод. У лютому 2003 р. чеська сторона надіслала Посольству України у ЧР ноту, в якій повідомила про намір денонсувати такі чотири двосторонні українсько-чеські угоди, які не відповідають стандартам Євросоюзу: „Угоду між Міністерством сільського господарства та продовольства України та Міністерством сільського господарства ЧР про економічне, науково-технічне та виробниче співробітництво” (від 9. 04. 1993 р.); „Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом ЧР про торговельно-економічні відносини та науково-технічне співробітництво” (від 17. 03. 1994 р.); „Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом ЧР про співробітництво у галузі ветеринарної медицини” (від 28. 01. 1997 р.); „Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом ЧР про співробітництво у галузі карантину і захисту рослин” (від 28. 01. 1997 р.). Чеська сторона запропонувала, щоб припинення дії зазначених угод відбулося шляхом обміну нотами, які б розглядалися як „Угода між Україною та Чеською Республікою про припинення дії вказаних угод”. З огляду на те, що українська сторона не погодилася на запропонований їй механізм денонсації, чеська сторона 30 жовтня 2003 р. повідомила про односторонню денонсацію „Угоди про торговельно-економічне співробітництво” від 1994 р. Враховуючи зазначену обставину, працівники економічного блоку Посольства з лютого 2003 року розпочали роботу з підготовки нової компенсаційної міждержавної „Угоди про економічне, промислове та науково-технічне співробітництво”. У результаті проведення у червні та листопаді 2003 р. консультацій експертів Мінекономіки України і Мінпромторгівлі ЧР цей документ був парафований сторонами і готовий до підписання в першому кварталі 2004 р. Чеській стороні було запропоновано провести двосторонні консультації з усього комплексу питань перегляду двосторонньої договірно-правової бази у зв’язку із вступом ЧР до ЄС. Такі консультації відбулися у Києві у березні 2004 р. [89, с. 31-32; 90, с. 28-29].

Подальший розвиток договірно-правової бази відбувався шляхом укладення двосторонніх та багатосторонніх угод, які створювали або поліпшували умови доступу українських товарів та послуг на ринки ЧР. Унаслідок інтенсивної роботи у 2003 р. сторонами були підписані 3 угоди та опрацьовувалися ще 12 угод. Зокрема, були підписані: „Українсько-чеський Протокол з доступу на ринки товарів та послуг у рамках переговорного процесу щодо вступу України до СОТ” (підписаний 21. 03. 2003 р.); „Меморандум про співробітництво між Мінагрополітики України та Мінсільгоспом ЧР при реалізації проекту вирощування та переробки в Україні ріпаку (підписаний 17. 02. 2003 р.) ”; „ Угода між Українським центром випробувань і сертифікації електрообладнання (УкрТЕСТ) і Електротехнічним випробувальним інститутом Чеської Республіки про взаємне визнання результатів робіт на електротехнічну продукцію” (підписана 16.04.2003 р.). Поряд з цим, опрацьовувалися угоди про співробітництво у галузі оборонної промисловості, туризму, про науково-технологічне співробітництво та ін. [89, с. 34]. З метою усунення торгових бар'єрів опрацьовувалися проекти угод у сфері метрології, взаємного визнання результатів робіт із сертифікації металопродукції, про співробітництво з питань сертифікації іграшок, будівельних матеріалів і конструкцій, взаємного визнання результатів робіт у машинобудівній галузі. У зв'язку із вступом 1 травня 2004 р. ЧР до ЄС та денонсацією „Угоди між Урядом України та Урядом ЧР про торговельно-економічні зв'язки та науково-технічне співробітництво”, втрачала юридичне підґрунтя міжурядова Комісія з питань торговельно-економічного співробітництва. Тому обидві сторони були зацікавлені у підписанні нової Угоди між Урядом України та Урядом ЧР про економічне співробітництво, в якій би були відображені засади діяльності Комісії і після вступу ЧР до ЄС. На таке рішення сторін впливало також і те, що у 2003 р. не проводились засідання українсько-чеської Комісії з питань торговельно-економічного співробітництва, бо у зв'язку із зміною керівника української частини Комісії

не було можливості на міжурядовому рівні узгоджувати двосторонні відносини [89, с. 34-35].

Вступ ЧР до ЄС впливав на двосторонню договірно-правову базу. Тому, ключовим питанням співпраці було розширення договірно-правової бази, а в умовах членства ЧР в ЄС постало завдання її адаптації до вимог та стандартів Євросоюзу. Ця робота розпочалася заздалегідь, ще на підготовчому етапі приєднання Чехії до Європейського співтовариства. Так, у березні 2004 р. у Києві під час українсько-чеських експертних консультацій з перегляду договірно-правової бази двосторонніх відносин були розглянуті можливі зміни до діючих угод в економічній сфері з метою недопущення можливих негативних наслідків від зміни торгового режиму з ЧР. Зазначена робота була продовжена під час засідання робочих груп на 8-му засіданні українсько-чеської Комісії з питань торговельно-економічного співробітництва, яке відбулося у квітні 2004 р. у Києві. Унаслідок проведеної протягом першого півріччя 2004 р. роботи були підписані такі нові угоди як: „Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом ЧР про економічне, промислове та науково-технічне співробітництво”; „Угода про співробітництво у галузі взаємного визнання результатів робіт з оцінки відповідності між Державним комітетом споживчої політики і стандартизації України і Управлінням технічної стандартизації, метрології і державних випробувань Чеської Республіки” [146, с. 1-2; 241, с. 22; 146, с. 1-2; 715, с. 22–28] (Додаток А).

Були також опрацьовані зміни та доповнення до „Протоколу до Угоди між Урядом Чеської Республіки і Урядом України про співробітництво у галузі атомної енергетики та атомної промисловості” від (30. 06. 1997 р.), а також підготовлені такі нові угоди як: „Угода про співробітництво у сфері ветеринарної медицини”, що мала замінити Угоду між Урядом України і Урядом Чеської Республіки про співробітництво у сфері ветеринарної медицини (від 28. 01. 1997 р.); „Угода про співробітництво в сфері карантину і захисту рослин”, що мала замінити Угоду між Урядом України і Урядом Чеської Республіки про співробітництво у сфері карантину і захисту рослин

від (28.01. 1997 р.) [146, с. 3]. Здійснювалася підготовка нових двосторонніх угод, зокрема: „Угоди між Державною туристичною адміністрацією України і Міністерством регіонального розвитку Чеської Республіки про співробітництво у сфері туризму”; „Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Чеської Республіки про науково-технологічне співробітництво” [90, с. 7].

Всього за період 2004-2009 рр. Україна з ЧР підписала 18 договірно-правових актів у сфері торговельно-економічного співробітництва, з яких 9 угод, 7 протоколів, 2 меморандуми. Зокрема, крім уже згаданих, були підписані: 1. „Угода про співробітництво між ВАТ „Укрекс-імбанк” та Чеським експортним банком” (від 3. 05. 2005 р.); 2. „Угода між Міністерством культури і туризму України та Міністерством регіонального розвитку Чеської Республіки про співробітництво у сфері туризму” (від 17. 02. 2006 р.); 3. „Угода між УДППЗ „Укрпошта” та ДП „Чеська пошта” про обмін відправленнями з післяплатою між ЧР та Україною” від (27. 02. 2006 р.); 4. „Угода про обмін міжнародними поштовими переказами між Україною та Чеською Республікою” (між Українським ДППЗ „Укрпошта” та ДП „Чеська пошта” від 27. 02. 2006 р.); 5. „Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Чеської Республіки про співробітництво в галузі оборонної промисловості” від (25.10.2007 р.); 6. „Протокол між Урядом України та Урядом Чеської Республіки про внесення змін до Угоди між Урядом України та Урядом Чеської Республіки про сприяння та взаємний захист інвестицій” (від 16.09.2008 р.); 7. „Угода про співробітництво між Державним комітетом України з питань технічного регулювання та споживчої політики та Управлінням з технічної стандартизації, метрології і державних випробувань Чеської Республіки у сфері оцінки відповідності, стандартизації та метрології” (від 17.09.2009 р.) [350] (Додаток А).

Не можна обійти аналіз підписаних двосторонніх документів. Серед підписаних угод 3 міжурядових, решта – відомчих. Як компенсаторами від негативних наслідків були прийняті 2 угоди, а угоду щодо співробітництва у

сфері ветеринарної медицини, незважаючи на високу готовність до підписання, за згодою двох сторін було знято з розгляду, оскільки була визнана доцільність підписання такої угоди на рівні Україна – ЄС. Що ж до „Угоди про зняття обмежень у сфері карантину та захисту рослин”, то ця сфера залишилася не регульованою. Незрозумілим було досить довге зволікання з боку української сторони і у набутті чинності „Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Чеської Республіки про економічне, промислове і науково-технічне співробітництво”. Вона була підписана 15 квітня 2004 р., а ратифікована Верховною Радою України лише через 2 роки – 24 квітня 2006 р. На складну і довготривалу процедуру внутрішньодержавного погодження проектів двосторонніх угод чеська сторона звертала увагу української сторони і раніше. Так, через це у 2000 р., щоб спростити двосторонні процедури сертифікації продукції і запровадити нові більш сучасні механізми, було укладено Угоду на відомчому рівні двох країн. І лише наступного року, після завершення українською стороною процедури внутрішньодержавного погодження, Угода була підписана на рівні урядів двох країн. Слід зазначити, що найбільш динамічно і відповідно до вимог часу корегувалися умови торгівлі саме у сфері сертифікації. У напрямі поліпшення визнання оцінок відповідності продукції двох країн, з 2000 р. угода чотири рази переглядалася і підписувалася у більш досконалому варіанті. Окрім цього, у сфері сертифікації були підписані 4 галузеві угоди. Остання редакція угоди у сфері оцінки відповідності, стандартизації та метрології, яка носить рамковий характер, була підписана 17 вересня 2009 р. Така активність у договірному нормотворенні здебільшого пояснюється зацікавленістю чеської сторони, оскільки 95 % чеського імпорту до України потребувала сертифікації продукції, тоді як навпаки – українського до Чеської Республіки, де складовою були сировина і напівфабрикати, сертифікації підлягало близько 20 %. Взаємне визнання оцінок відповідності, що передбачали вищезазначені угоди у сфері сертифікації, полегшувало доступ чеської продукції на український ринок і

було ще одним аргументом чеської сторони у питанні збалансування торговельного сальдо, яке за їх статистикою вважали від'ємним [403].

З точки зору набуття чеського інтеграційного досвіду, необхідно підкреслити важливість підписання „Меморандуму про взаєморозуміння між Державним департаментом фінансового моніторингу України та Фінансово-аналітичним управлінням Чеської Республіки” від 11 листопада 2004 р. Співпраця була направлена на запозичення чеського досвіду щодо запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом та координацію заходів з боротьби по відмиванню коштів. В площині запозичення досвіду важливим є також „Меморандум про співробітництво між Українським центром сприяння іноземному інвестуванню та чеським агентством сприяння іноземному інвестуванню «ЧехІнвест»” від 30 травня 2006 р. Саме ця структура була координатором надходження у Чехію багатомільярдних іноземних інвестицій, які дали імпульс структурній перебудові економіки та забезпечили спокійне входження до Євросоюзу (Додаток А).

Порівняно з Угодою про партнерство та співробітництво, що була підписана 16 червня 1994 р. (набрала чинність 1 березня 1998 р.), Угода про асоціацію була якісно новим, поглибленим форматом відносин між Україною та ЄС. Такі свого часу були укладені з країнами Центральної та Східної Європи і стали важливим і логічним кроком на шляху наближення у перспективі до наступного етапу – укладення угод про вступ до ЄС. Завдяки цьому Україна наблизилася до балканських країн, які кілька років тому уклали з ЄС угоди про стабілізацію та асоціацію. Указом Президента України від 10 серпня 2010 року були затверджені оновлені Директиви і склад делегації України на переговори з ЄС щодо укладення Угоди про асоціацію. Україна та ЄС вели переговори про укладення Угоди про асоціацію з березня 2007 року. Станом на 2011 рік відбулося 17 раундів переговорів, останній з яких проходив 20-24 червня 2011 р. у Києві. За результатами переговорів сторони досягли прогресу в опрацюванні більшості

розділів. Найбільш проблемними залишалися питання доступу до сільськогосподарського ринку ЄС, ринку послуг та питання свободи здійснення підприємницької діяльності [809, с. 32-35].

За структурою Угода про асоціацію складалася з шести розділів: 1. „Преамбула, загальні цілі та принципи”; 2. „Політичний діалог та реформи, політична асоціація, конвергенція у сфері зовнішньої і безпекової політики”; 3. „Юстиція, свобода та безпека”; 4. „Економічне та секторальне співробітництво, розвиток людського потенціалу”; 5. „Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі”; 6. „Загальні, інституційні і прикінцеві положення”. У тексті Спільної заяви за результатами Паризького саміту лідери України та ЄС закріпили домовленість про те, що Угода про асоціацію оновить спільні інституційні рамки, сприятиме поглибленню відносин у всіх галузях, посилить політичну асоціацію та економічну інтеграцію між Україною і Євросоюзом на основі взаємних прав та обов’язків [913]. Розділ про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ЗВТ) був невід’ємною складовою майбутньої Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [809, с. 32-35]. Офіційні переговори щодо створення ЗВТ розпочалися ще 18 лютого 2008 р. Передумовою цього став вступ України до Світової організації торгівлі (СОТ). Положення про ЗВТ визначали правову базу для вільного переміщення товарів, послуг, капіталів, частково робочої сили між Україною та ЄС, а також регулювали прогрес поступового входження економіки України до спільного ринку ЄС [708, с. 25-40; 786, с. 137-161]. Положення про створення ЗВТ є найбільш складною частиною переговорного процесу з укладення майбутньої Угоди про асоціацію. Це було пов’язано з тим, що всеохоплююча ЗВТ передбачала лібералізацію торгівлі не лише товарами (включаючи продукцію сільськогосподарського виробництва та іншу чутливу продукцію), але і лібералізацію торгівлі послугами, вільний рух капіталу, а також поступову конвергенцію з ЄС у регуляторних та інших сферах (стандарти, оцінка відповідності, санітарні та фітосанітарні правила, конкурентна політика, державні закупівлі тощо) [818,

с. 41-60]. При цьому наповнення ЗВТ мало спрямовуватись на досягнення максимально глибокої економічної інтеграції, до якої будуть готові сторони і яка не матиме аналогів з попередньої практики Євросоюзу. Таким чином, йшлося про ЗВТ, яка мала не преференційний, а інтеграційний характер. Результатом її створення мало стати взаємовигідне відкриття відповідних ринків за умови відповідності національної продукції специфічним вимогам ЄС. Тому головним завданням України у цьому контексті було здійснення комплексу реформ, спрямованих на приведення українського законодавства у відповідних сферах та галузях економіки у відповідність до норм ЄС [787, с. 61-79; 807, с. 152-158].

Отже, відповідно до вимог часу розроблялася та удосконалювалася договірно-правова база двостороннього торговельно-економічного співробітництва. У 2000-2012 рр. у економічній сфері було підписано 34 міждержавних, міжурядових та міжвідомчих договірно-правові акти. Найбільш активно робота у цьому напрямі проводилася напередодні та у перші роки членства Чехії в Євросоюзі. Ще до приєднання Чехії до Європейського співтовариства розпочалася робота по адаптації двосторонньої договірно-правової бази до стандартів ЄС. Вступ ЧР до ЄС мав як позитивний, так і негативний вплив на торговельно-економічні відносини Чехії з Україною. Втрачали чинність угоди, що визначали торговельний режим України з ЧР. Відпадала також актуальність і по деяких угодах, що доопрацьовувалися у попередній період з метою покращення торговельного режиму і усуненню торговельних бар'єрів. З 1 травня 2004 р. були денонсовані чотири двосторонні Угоди, зокрема про торговельно-економічні відносини та науково-технічне співробітництво, про співробітництво в галузі ветеринарної медицини, про співробітництво в галузі карантину і захисту рослин. Потрібно було внести зміни до угод про співробітництво у галузі атомної енергетики і промисловості, а також розглядалося питання щодо перегляду угоди про авіаційне сполучення. Як компенсаторами від негативних наслідків для України від вступу Чехії до ЄС були прийняті дві угоди. Але угоди,

спрямовані на обмеження впливу від погіршення торговельного режиму після вступу Чехії до ЄС, які розроблялися двома сторонами, так і не були прийняті. Зокрема, не усунуті обмеження і у сфері фітосанітарного контролю та захисту рослин. Незважаючи на проведену значну роботу, українська сторона неодноразово зволікала з ратифікацією підписаних угод, а чеська сторона звертала увагу на складну і довготривалу процедуру внутрішньодержавного погодження проектів двосторонніх угод в Україні. Ініціативу у договірному процесі досить часто проявляла чеська сторона, яка була зацікавлена у просуванні свого експорту на український ринок. Саме з такої мотивації найбільш динамічно і відповідно до вимог часу корегувалися умови торгівлі у сфері сертифікації. У напрямі поліпшення визнання оцінок відповідності продукції двох країн, угода переглядалася чотири рази.